

tipògraf, que hi posà la *i* de cap per avall. en la primera ed. de 1507; en la de 1562, han redreçat la *i*, però encara continua en el mateix ordre alfabètic fals. El *DT*o. ja només posa *finir*. —⁶ El femení és sempre *infinida* (o *-fe*) a l'Edat Mitjana: «Divinal 5 essència qui est *infinida* en bonea, granea, eternitat --- Lo meu fill Blanquerna va tu servir ---», Lluï (Blanq., *NCl.* I, 83.4, també II, 39.14; III, 101.13); «Hom carnal n'efeminat --- per res no duptaria / fer *infinides falsies* per haver son enteniment o per satisfer a la carn», Eiximenis (*Dones*, cap. 183, profusificació VIII, iii, 8, *EntreDL* I, 209; igualment en la *Do. Comp.*, *CoDoACA* XIII, 318.14), i és així mateix la forma de la *Cròn.* del Cerimoniós, del *Tirant*; i rima encara amb *desagrabida* en Pere Seraffi (veg. aquests contextos en Careta, *Barbr.*, s. v.); *infinita* ja en el S. XVIII (doc. ross. de 1631, *RLR* LXII, 302). —⁷ «Tanta congregació de gentes que *enfanit* era», Muntaner, *Bof.*, cap. 28. —⁸ Cf. J. Boucher, *Petit glossaire, traduction de quelques mots financiers*, París 1835, ric en termes internacionals. —⁹ També Dante i altres medievals usen el mot en llatí amb significats modificats en tals sentits, cf. *De Vulgari Eloquentia* II, viii, 7; IX, i, 6; X, 1 (on es troba escrit adés *diffinio* adés *definio* sense gaire diferència de sentit), cf. les definicions que en dóna el glossari de Hugutio: «*diffinio*: diversis modis finire, determinare, ostendere quid sit, vel quale, vel quantum ---», «*definio*: id est valde finire».

LLISTA CORRELATIVA DELS DERIVATS I COMPOSTOS: a la *fi*, a la *perfi*, de *fi* en *fi*, *final*, a la *final*, *finalitzar*, *finalitat*, *finalista*, *finalment*, *finir*, *tenir*, *finit*, *finida*, *finidament*, *finició*, *finitat*, *finitim*, *infinít*, *infinidament*, *infinítament*, *infinítat*, *infinítu*, *infinient*, *infinítissim*, *infinítissimal*, *infinítíssima*, *infinítud*, *finar*, *finança*, *financier*, *financer*, *finançar*, *finançació*, *afí*, *afinitat*, *parafina*, *confins*, *confí*, *confinar*, *confinant*, *confinat*, *confinament*, *confini*, *confinitat*, *definir*, *definició*, *definible*, *definidor*, *definiment*, *definitiu*, *definitivament*, *definitivitat*, *definitori*, *indefinit*, *indefinitament*, *fidemón*, *finis-finis*, *finiquitar*.

FI, FINA, adjectiu comú a totes les llengües romàniques d'Occident, el masculí del qual, en català i en francès, coincideix del tot amb el substantiu *fi* 'acabament', ll. FINIS, no tant en italià, portuguès i castellà —on *fino* no és igual a *fin(e)*—, però podria resultar d'un canvi formal, i de categoria gramatical, de FINIS, que n'hagués fet un adjectiu de dues terminacions, i d'una evolució del significat de 'acabament, terme' fins a donar-li el sentit de 'el que és perfecte', 'el sùmmum', i després 'subtil, acabat'; però en occità antic *fi* vol dir 'fidel', 'segur', encara més que 'pur', 'afinat', sentits en els quals coincideix amb el ll. FIDUS i amb el fr. ant. *fi*, it. *fido*, que només poden venir de fonèticament de FIDUS; i com que és en occità antic (i català antic) on el nostre adjectiu apareix primer entre les llengües romàniques, i més desenrotllat que en cap,

és més versemblant que l'adjectiu romànic *fi* vagi néixer de FIDUS en la llengua dels trobadors. on es confonia amb la *fi*, de FINIS, i que d'aquí resultés la creació del nou adjectiu, creació que es propagà aviat a les altres llengües romàniques; al mateix temps això explica la forma fonètica anòmala del port. *fino* adjectiu *i*, en general, la de l'adjectiu en totes les llengües romàniques. □ 1.ª doc.: doc. de 1094.

«Dues libras de argent *fi*», *Cart. de St. Cugat*, a. 1094 (vol. II, p. 414), «reddat tantum de *fi*na plata quantum habebat in ipso enap», a. 1120 (CaCandi, *Misc. Hi. Cat.* II, 88); «si alcú --- fasia senyar alcuna obra que no fos de *fin* argent, que sia punit axí com falsari», ross., a. 1292 (*RLR* V, 94); «fas-vos present / d'aquest pitxer de *fin* argent» en el *Testament de B. Serradell de Vic* (a-3-v.): és una de les aplicacions més antigues i fixes en català, que fins avui s'ha anat perpetuant com a tal: veg. encara el «billó e argent *fins*», amb el verb *afinar*, en la documentació de monederia gironina, barcelonina i valenciana dels Ss. XIV i XV aplegada per Botet i Sisó (*Les Monedes Cat.*) i Mateu i Llopis (*BDC* XXIV), i els pesos i mesures *fins* dels ordonaments barcelonins i mallorquins del S. XIV (*AlcM* III, § 1).

També els «rams de perles, les fulles batents totes d'or *fi*» en el *Curial*, les «pedres *fines*» de la *Crònica* del Cerimoniós, la «fornal qu'apure l'or e acaba / leixant lo *fi* e l'als en fum derrama», d'Ausiàs. I els moderns però tan autoritzats testimonis de Verdager i d'O'Pou: «Parla un que, vora Tule gelada, 'l sol anyora: / —També és, ay!, de diluvi l'auguri que vegí: / vegí a Llevant estendre's la boreal aurora, / en flochs vermells y rossos trenats, y brins d'or *fi*», *Atl.* (104); «tenir los caxons plens de *fi*na moneda: *probatae* pecuniae loculos plenos habere» (*TbPu.*, 140), i al capdavall també (puix que de metall es tracta) «armes *fines*: armes praecellentis metallurae» (id., 171).

No cal entrar en el detall d'altres aplicacions semàntiques de què ja ens informen i documenten prou els *DAG.*, *AlcM* i *DFA*. Pot ser bo només de dir que el sentit més divulgat en el català popular és l'aplicat a les teles, i encara més amb el matís de teixit prim que en el d'alta qualitat: *draps fins* més que *desfjles* és l'expressió que observava més corrent a Vall Ferrera (1933). Tanmateix reparem també en l'antiguitat i fermesa en català antic de la documentació referent a la fermesa, lleialtat i puresa en el caràcter de les persones i dels afectes humans, capítol cabdal de tota ideologia, que per tant és versemblant que s'hagi pres com a base de la fermesa, la llei i la puresa dels metalls, les armes i les joies: els *fins amants* i la *fin' amor* de Muntaner, i de la poesia d'Ausiàs (VII), de Lluï i de Jordi de Sant Jordi.

I no deixem d'observar que la dada més antiga catalana en aquest capítol es presenta amb un matís singular, en les *Llegendes Rim.* de la Bíblia de Sevilla: «Escarioth fo apellats e er' infant asats gaylarts / --- / son cors e-ls cabeyls avja roigs, / la un huyl fort negre avia / e l'altre quaix bru lo tenia: / crey que qui à d'aquels senyals / no serà trop *fi* ne leyals» (v. 99): és